

Yeşil Alanların Kent Ekosistemine Katkılarının Kahramanmaraş Kenti Örneğinde İncelenmesi

Gülce YAMAN^{1,*}, Hakan DOYGUN¹

¹ KSÜ Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kahramanmaraş

*İletişim yazarı: gyaman@ksu.edu.tr

Özet

Ekolojik ağlar, yeşil yollar gibi yeni planlama yaklaşımları, kentsel gelişimi yönlendirme, erozyon ve yüzey akışlarını kontrol etme, çevre kirleticilerini azaltma, iklimi düzenleme, yaban hayatı için yaşama alanları sağlama gibi korumacı amaçlara hizmet etmektedirler. Bu bağlamda, yeşil alanların kent yaşamına olan katkılarının çok yönlü olarak artırılabilmesi için, sürdürülebilir kentsel yeşil alan sistemlerine yönelik potansiyellerin araştırılması ve bütüncül bakış açısıyla planlanması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında, Kahramanmaraş kentinde yeşil dokunun kent genelinde daha etkin kullanımına yönelik ekolojik bir sistem oluşturma amacıyla, yeşil alan sistemine dahil edilebilecek potansiyel araştırılacaktır. Bu bağlamda, öncelikle Kahramanmaraş kentine ait yüksek çözünürlüklü uydu görüntüsü yardımıyla mevcut yapı analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin, yerel yönetimlere kent planlama çalışmaları kapsamında yardımcı olması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel yeşil alan, Kent ekosistemi, Yeşil alan planlama, Kahramanmaraş

Analyzing the Role of Urban Green Spaces in Urban Ecosystem Context: The Case Study of Kahramanmaraş

Abstract

Planning strategies such as Ecological Network, Greenways are functioning as a protective factor by redirecting urban development, controlling flows and erosion, reducing environmental pollution, regulating urban microclimate, supplying habitats for wildlife. In this context, to increase the contribution of green spaces in urban living in various aspects, the potential for a sustainable green space system needs to be analyzed and planned in the context of sustainability. With the scope of this study, the potential for an urban green space system will be analyzed to constitute an ecological system that provides an efficient use of urban green in the city of Kahramanmaraş. In this context, the current structure is analyzed by the high resolution satellite image of Kahramanmaraş city. It is aimed that local authorities would make use of the data obtained from this study in urban planning practices.

Keywords: Urban green spaces, Urban ecosystem, Green spaces planning, Kahramanmaraş city

1. GİRİŞ

Kentler, antropojenik faaliyetlerin yoğunlaştığı alanlar olmalarının yanı sıra doğal yapı ve sistemleri barındıran, kültürel ve doğal yapıların karşılıklı etkileşimini içeren ekosistemlerdir. Kentlerin ekosistem fonksiyonlarını dengeli ve sağlıklı şekilde sürdürebilmesi, kentleri ekosistem algısıyla ele alan planlama pratikleriyle mümkün olabilir.

Kentsel yeşil alanların salt mevcudiyetinin ötesinde, yeşil alanların kent genelinde adil ve fonksiyonel bir dağılım sergilemeleri önem taşımaktadır. Bu bağlamda, sürdürülebilir bağlantılı kentsel yeşil alan sistemlerine yönelik peyzaj planlama çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ekolojik ağlar, yeşil yollar, yeşil altyapı gibi yeni planlama yaklaşımları, kentsel gelişimi yönlendirme, erozyon ve yüzey akışlarını kontrol etme, çevre kirleticilerini azaltma, mikroklimayı düzenleme, yaban hayatı için yaşama alanları sağlama gibi korumacı amaçlara hizmet etmektedirler.

Bulut ve ark.'a göre (2010), kentlerin ekosistem işlevlerini sürdürülebilir şekilde yerine getirmeleri bağlantılı olma durumunu gerektirmektedir. Bağlantılı olma durumu, yeşil alanlar arasındaki enerji akışı ve hareketin, organizmaların yararına yönelik sürekliliği olarak açıklanabilir. Kentsel ekosistemlerde sürdürülebilir dengenin sağlanmasında en önemli bileşen kentsel yeşil alanlardır (Tokuş, 2012). Kentsel yeşil alan sistemlerinin sürdürülebilirliği kesintisiz yeşil hatlarla sağlanabilir. Bu nedenle bağlantılılık kentsel sürdürülebilirlik açısından önemli bir konsepttir. Bu bağlamda, sürdürülebilir kentler, kaynakların korunarak kullanılması ile doğal çevreye olan etkilerin en aza indirgenmesi çerçevesinde gelişen bağlantılı oluşumlardır (Tokuş, 2012).

Bu çalışmayla Kahramanmaraş kentinde yeşil dokunun mevcut yapısı belirlenerek, kent ekosistemine olan katkıları "Ekolojik ağ oluşturma potansiyeli ve bağlantılı olma" durumları göz önüne alınarak incelenmiştir. Böylece, Kahramanmaraş kenti için yeşil alan sistemi oluşturma potansiyeline yönelik envanter elde edilerek, yeşil dokunun kent genelinde daha etkin kullanımına yönelik yeşil alan sistemi bileşenleriyle ortaya koyulacaktır.

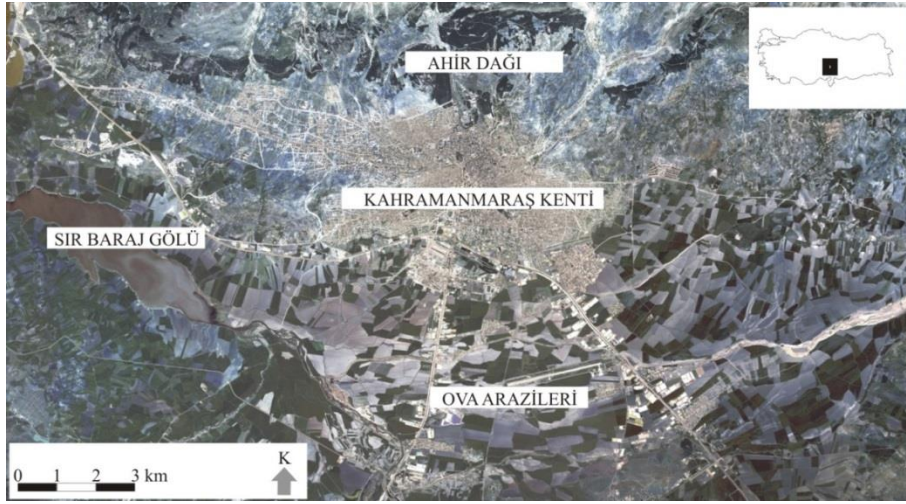
2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma Alanı

Çalışma, Kahramanmaraş kenti ve yakın çevresinde yürütülmüştür. Kentin kuzeyinde yer alan Ahir Dağı 600-2300 m yükseltileri ile doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Kent dokusunun tırmandığı Ahir Dağı'nın güney yamaçları Kızılçam türü ağırlığına sahip ağaçlandırma alanları ile kaplıdır. Kent alanının batısını Sır Baraj Gölü ile Ceyhan Nehri ve kısmen de Menzelet Baraj Gölü meydana getirmektedir. Kentin güneyi ve doğusu ise, Kahramanmaraş ve Narlı Ovaları'nın alüviyal karakterli arazileri ile çevrelenmiştir. Ova arazilerde 400-450 m kotunda olan kent dokusu kuzeyde dağ yamaçlarında 800 m kotuna kadar ulaşabilmektedir (Şekil 1).

Akdeniz ve karasal iklim kuşaklarının etkisinde olan araştırma alanında yıllık ortalama sıcaklık 16,7°C'dir ve ortalama 727,2 mm. yağış almaktadır. Hakim rüzgar yönleri, yıllık toplam esme sayısı bakımından batı-kuzeybatı, esme hızı bakımından batıdır (Doygun & Ok, 2006). Bölgede ekolojik yapının yanı sıra insan faaliyetlerinin de şekillendirdiği Çalı (500 – 1200 m), Orman (800 – 1200 m) ve Alpin (1800 – 2100 < m) Formasyonu olmak üzere üç vejetasyon kuşağı mevcuttur (Korkmaz, 2001).

Ahir Dağı eteklerinde doğu – batı doğrultusunda gelişen kentin nüfusu 1985 – 2012 yılları arasında 210.371'den 443.575'e ulaşmış, kent alanı da aynı dönem içinde yaklaşık 6 kat büyüyerek 451,1 hektardan 2840 hektara ulaşmıştır (Doygun & ark., 2007; Anonim, 2014).

Şekil 1. Araştırma alanı coğrafi konumu.

Yeşil Ağ Elemanları ve Karakteristiklerinin Ortaya Konulması

Kahramanmaraş kentinde, ekolojik kentsel yeşil alan / yeşil ağ sistemine dahil edilebilecek potansiyel alanları belirlemek amacıyla, 1/ 1000 ölçekli uygulama imar planı, Google-Earth görüntüsü, arazi gözlemleri ve Kahramanmaraş kentine ilişkin yazılı dökümanlara dayanan ön araştırma doğrultusunda, 2012 yılına ait 60 cm çözünürlüklü Geo-eye uydu görüntüsü ekran üzerinden elle sayısallaştırma (on-screen) yöntemiyle ArcGIS 10.0 programında sayısallaştırılmıştır.

Sayısallaştırma sonucunda, ekolojik, işlevsel, bütüncül bir yeşil alan sisteminin temel bileşenleri olan leke ve koridor / bağlantılı olma işlevini yerine getirebilecek potansiyel alanlar belirlenmiştir. Mevcut haliyle ekolojik işlevlerini yerine getiremeyecek sistem elemanları iyileştirme ve geliştirme potansiyeli göz önünde bulundurularak yine bu öneriye dahil edilmiştir.

Kahramanmaraş merkez ilçesinde bir yeşil alan sistemine girdi oluşturabilecek leke veya koridor oluşturma potansiyeli taşıyan peyzaj birimlerinin tespitinde; rekreasyon alanları (parklar, mesire yerleri ve kale çevresi vb.), ormanlar ve ağaçlandırılmış alanlar, tarım alanları, kamu kurumları, meydanlar, diğer bitki örtüsü (dere vejetasyonu) olmak üzere altı adet leke tipi belirlenmiştir. Ormanlar gibi doğal karakterli lekelerin yanında, birincil vejetasyonunu kaybetmiş egzotik bitkilerin yoğunlukta olduğu sonradan bitkilendirilmiş lekeler de ekolojik fonksiyonunun geliştirilebileceği öngörüsüyle sisteme dahil edilmiştir.

Parklar ve kamu kurumlarına ait araziler gibi kentsel birimlerin tespit edilmesinde 1/ 1000 ölçekli Kahramanmaraş Merkez ilçesi Uygulama İmar Planı'ndan yararlanılmıştır.

Doğrusal peyzaj birimleri olan koridorların tespitinde ve koridor tipolojisinin belirlenmesinde benzer bir yöntem izlenmiştir. Kentsel birimler olan ağaçlandırılmış yollar veya ekolojik iyileştirilmesi yapılarak sisteme kazandırılacak diğer yolların belirlenmesinde, genişliği 25 m ve üzerindeki caddeler ve karayollarına koridor tipolojisinde yer verilmiştir. Uygulama İmar Planı üzerinde, Autocad yazılımında ölçümler yapılmış, güvenilirlik açısından Google-Earth üzerinden mevcut durum kontrol edilerek sayısallaştırma yapılmıştır. Bu yöntemle, önerinin yetersiz kaldığı durumda, mevcutun da yetersiz kalacağı mantığından hareket edilmiştir. Akarsu koridorları ve dere yataklarının

belirlenmesinde Kahramanmaraş kenti 1:25.000 ölçekli hidroloji haritasından yararlanılmıştır.

Ana ulaşım arterleri (25m. ve üzeri genişlikte), sulama kanalı, akarsu koridorları olmak üzere 3 tip koridor belirlenmiştir. Arazi gözlemleri, GIS çalışmalarıyla tespit edilen elemanların karakteristikleri ortaya konulmuştur.

Çalışma alanında parklar için, her bir parselin çevresinde, o parsele yürüyerek ulaşma ideal mesafesini sembolize eden tampon (buffer) alanlar oluşturulmuş, böylece aktif yeşil alanların etki alanları belirlenmiştir (Doygun & İlter, 2007). Bu mesafe 500 m olarak belirlenmiş, parklar, rekreasyon alanları gibi aktif yeşil alanların 500 m. çeperini gösteren zonlama Arcgis ortamında haritalanmıştır. Bu grafik gösterge üzerinden, kent yerleşiminde yeşil alanların yeterli dağılım sergileyip sergilemedikleri sorgulanmış, bu zonlamanın dışında kalan kentsel bölgelerin yeşil alan ihtiyacı gösterdiği ortaya konulmuştur. Aynı zamanda 500 m buffer zone uygulaması yardımıyla, parkların birbirleri ile olan ekolojik irtibatlılık durumlarının da sorgulanması sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Kahramanmaraş'ta Kentleşme Olgusu ve Kamusal Yeşil Alan İhtiyacı

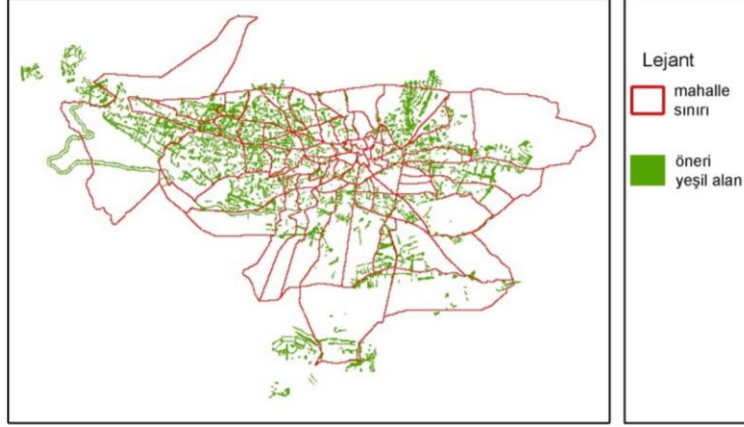
Kahramanmaraş kenti; tarım, endüstri ve inşaat sektörlerindeki gelişmeler nedeniyle hızlı bir nüfus artışı ve kentleşme süreci yaşayan, buna bağlı olarak aktif yeşil alan varlığının kent halkının ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığı bir yerleşim birimidir.

Ülkemizde kentsel yeşil alanlara standart getirilmesi amacıyla ilk olarak 6785 sayılı "İmar Kanunu" nun 20.07.1972 tarih ve 1605 sayılı yasa ile değişiklik yapılan 25. maddesi'nde kişi başına minimum 7 m² yeşil alan öngörülmüştür. Bu standardın kapsadığı yeşil alanlar, "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik" ile "aktif yeşil alan" olarak tanımlanmış ve kapsamı park, çocuk bahçesi ve oyun alanları olarak belirlenmiştir. 02.09.1999 tarihli "3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile de kişi başına aktif yeşil alan miktarı, büyükşehir belediyeleri haricinde, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde 10 m², bu sınırların dışında 14 m² düzeyine yükseltilmiştir (Doygun & İlter, 2007).

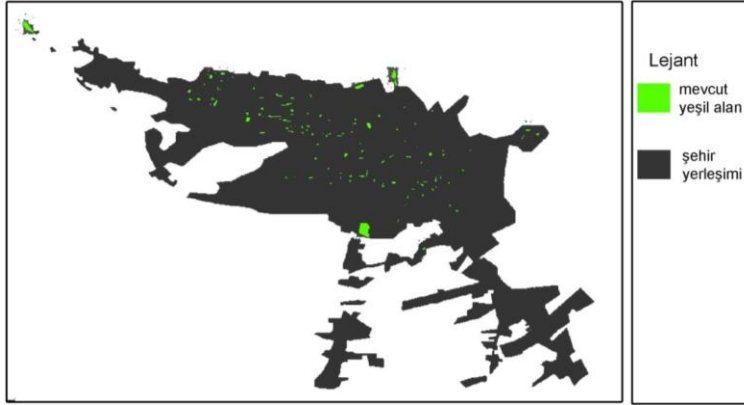
Çalışma kapsamında, Kahramanmaraş kenti İmar planında Autocad ortamında yapılan inceleme göstermiştir ki, yapı adası özelliği göstermeyen geometrideki, yapılaşma yönünde bir işlev yüklenemeyen alanlar yeşil alan yeterliliğini sayısal anlamda artırabilmek amacıyla yeşil alan olarak önerilmiştir. Türkiye kentsel yerleşmeleri için İmar Kanunu'nun ilgili yönetmeliğinde belirtilen 10m² standardı açısından değerlendirilirse, bugün için kentte kişi başına açık-yeşil alan değerinin 1,3 m²/kişi olduğuna ilişkin tespit, söz konusu kestirimi doğrulamaktadır. İmar planında önerilen açık yeşil alanlar Şekil 2'deki gibi parçalı ve yetersiz bir dağılım sergilemekte ve mevcut durumda büyük kısmı yeşil alan fonksiyonu göstermemektedir (Şekil 3).

Chan ve Lee (2008), sürdürülebilir kentsel gelişme stratejileri içerisinde kamusal hizmetlerden eşit faydalanabilme ve erişebilirliğin sosyal adaleti sağlanmada önemli bir ölçüt olarak kabul edilmesi, erişebilirlik ilkesinin önem ve gerekliliğini ortaya koymaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Kentsel Denetim Raporu'nda, aynı zamanda kamusal hizmet grubu içerisinde yer alan kentsel yeşil alanlar için ideal yürüme süresi 15 dakika olarak kabul görmektedir (Yenice, 2012).

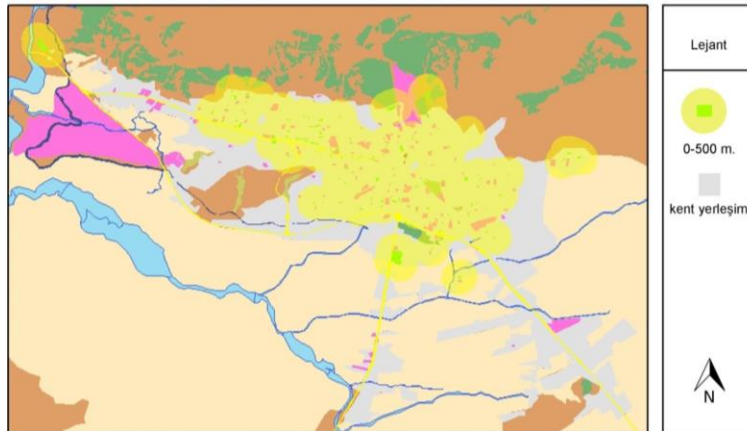
Çalışma kapsamında kentsel aktif yeşil alanlara ulaşım mesafelerini içeren etki alanlarını ortaya koymak amacıyla, park alanlarının 500m (Yaklaşık 15 dk) çeperinde yapılan zonlama sonucu, özellikle kentin batı ve doğu yönündeki yeni gelişen bölgelerinin, kentsel yeşil alanlara ulaşım anlamında yetersiz durumda olduğu görülmektedir (Şekil 4).

Şekil 2. İmar planında önerilen yeşil alanların kent genelinde mahalle sınırları dahilinde dağılımı.

Şekil 3. Mevcut aktif yeşil alanların kentsel yerleşim içindeki dağılımı.

Şekil 4. Kentsel aktif yeşil alanların 500 m. etki alanlarını gösteren zonlama.

Yeşil Ağ Elemanları ve Karakteristiklerinin Ortaya Konulması

Çalışma alanında, kentsel yerleşimi çevreleyen tarımsal lekeler, ağaçlandırma alanları ve ormanlar ile kent içindeki kamu kurumları, meydanlar, parklar, mesire yerleri gibi kentsel birimler ve doğal vejetasyonunu koruyan vadiler olarak belirlenen peyzaj lekeleri ile akarsu koridorları, sulama kanalları ve ağaçlandırılmış yollardan oluşan bağlantı koridorları, ekolojik açıdan bağlantılı bir sistem için potansiyel oluşturmaktadır (Şekil 5).

Sayısallaştırılan park polygonları için Arcgis Attribute table üzerinden yapılan hesaplamalara göre, çalışma alanında parklar 133 farklı parselden oluşmaktadır. Bunların 52'si (% 39.09'u) 2000 m² den daha az alan kaplamaktadır. En küçük park parseli 402 m², en geniş parsel 116.371m² alanıyla şehrin güney girişinde bulunan Atatürk parkı Fuar alanıdır. Çalışma alanında parklar toplam 589.959 m² alan kaplamaktadır. Ekolojik işlevlerin yerine getirmesinde leke boyutu etkili olmaktadır. Parçalı özellik gösteren, küçük parsellerden oluşan bu lekeler, yaban hayatına habitat sağlamakta yetersiz kalacaktır. Aynı zamanda bu alanların rekreasyonel potansiyelleri de düşük olmaktadır. Eşbah (2007), kent parklarının, parklardaki bitkilendirilmiş alanları içeren geçirimli yüzeylerin çokluğu ve bitki seçiminde doğal bitki örtüsünün tercih edilmesi halinde ekolojik işlevlerini yerine getirebileceğini öngörmektedir. Bu bağlamda çalışma alanındaki parkların bitkilendirilmesinde, ekolojik potansiyeli arttırmak için doğal bitki örtüsü türlerinin tercih edilmesi ve geçirimli yüzey alanlarının artırılması gerekmektedir.

Çalışma alanındaki yeşil lekelerin bu parçalı durumları, yeşil yollar konseptini gündeme getirmektedir.

Tokuş (2012) Sarıyer ilçesini ekolojik ağ kapsamında değerlendirdiği çalışmasında, asfalt yollar kıyısındaki ağaçlı şeritleri, 'bitkilendirilmiş koridorlar' tipolojisi içinde çalışma alanında en çok bulunan koridor tipi olarak belirlemiştir. Manavoğlu (2007) 30 m. genişliğe sahip cadde ve bulvarların ağaçlandırılarak, ekolojik koridor niteliği kazanacağını öngörmektedir.

Yeşil yollar; nehirler, sırt veya vadiler, kanallar, rekreasyonel fonksiyonu geliştirilebilecek demiryolları, doğal rezerv alanları ve tarihi yerleşimlerin, birbirlerine ve yerleşim alanlarına bağlanmasını sağlar. Yeşil yollar, ekolojik, rekreasyonel ve kültürel kullanımlar sağlayan doğrusal açık yeşil alanlar oluşturmaktadırlar. Rekreasyon ya da doğa koruma amacıyla planlanan yeşil yollar, aynı zamanda bu iki amaca da hizmet edebilirler (Cengiz, 2012).

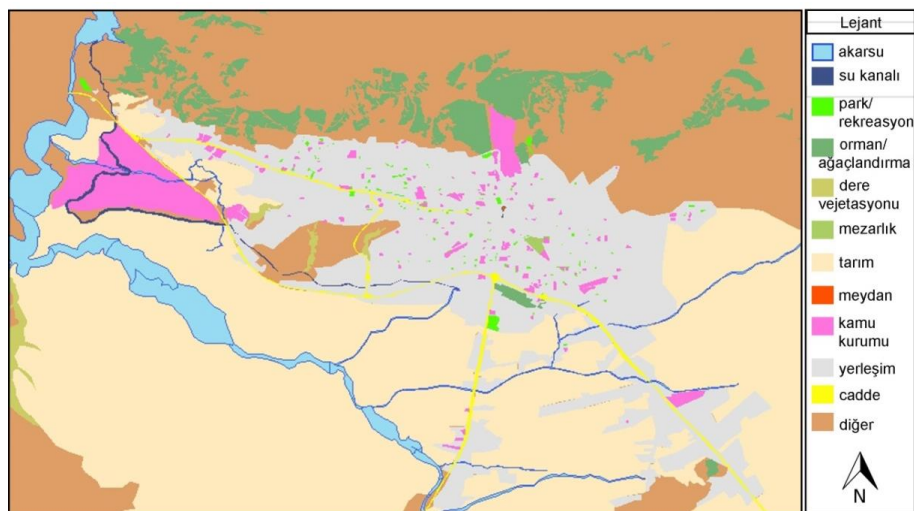
Ekolojik açıdan geliştirilmiş, rekreasyonel anlamda da etkin yeşil yollar, ekolojik bağlantı konseptinin şehirdeki ulaşım ağıyla bağlantılı temel bir bileşenidir. Bu çalışmada yeşil yolların ekolojik potansiyelini yerine getirebilmeleri için 25 m. koridor genişliği alt sınır olarak belirlenmiştir. Yeşil yol potansiyeli taşıyan 25 m ve üzerindeki caddeler imar planı önerisi ve uydu görüntüsü sayısallaştırmasıyla ortaya konan mevcut durumda değerlendirilmiş, bu değerlendirmeye göre çalışma alanında bu yeterliliği gösteren koridorların toplam uzunluğu 43 km olarak tespit edilmiştir. Batı Çevre Yolu, Gaziantep-Kahramanmaraş, Kahramanmaraş- Adana Karayolları, kent içindeki çift şeritli Hanefi Mahçiçek Bulvarı, Alparslan Türkeş Bulvarı ve Adil Erdem Beyazıt Caddesi, 25 m. ve üzeri genişlik şartını sağlamaktadır. Hanefi Mahçiçek Bulvarı ve Alparslan Türkeş Bulvarı birbirinin devamı niteliğindedir, kalenin ve tarihi kent yerleşiminin bulunduğu kent merkezini, kentin batısında yeni gelişen kentsel yerleşim alanlarına bağlayan ana caddelerdir. Şehirler arası karayollarını Alparslan Türkeş Bulvarı'na bağlayan Adil Erdem Beyazıt Caddesi'yle beraber 25 m. genişlik kıstasını sağlayan bu koridorlar bağlantılılık göstermektedir. Bulvar ve caddelerde yapılan peyzaj çalışmalarının, refüj bitkilendirilmesinde güçlü oldukları, ancak yaya kaldırımlarının ağaçlandırılmasında yetersiz

kaldığı görülmektedir. Bu tespiti destekleyen diğer gözlem, şehirde yerli halkın refüjlerde oturmayı tercih ettiği, böylece ağaç gölgelerinden faydalanmaya çalıştığı yönündedir.

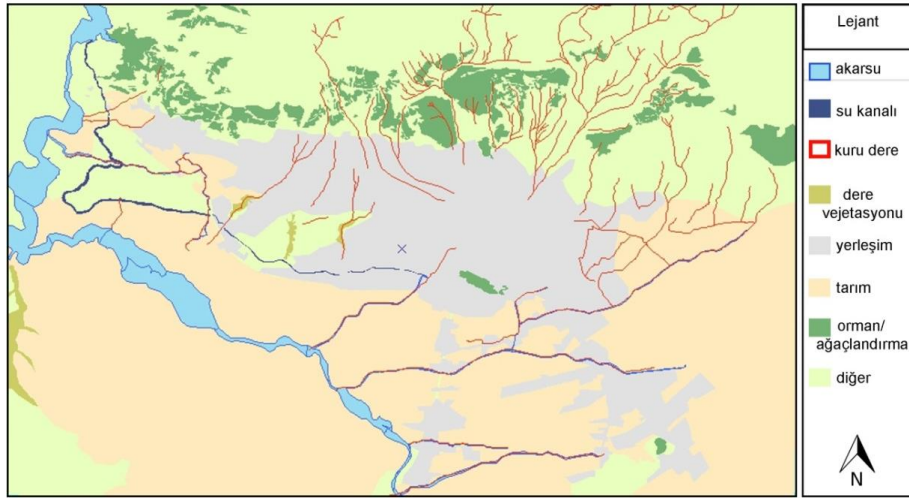
Vos, et al. (2002), koridorların habitat tiplerinin çekirdek alanların habitat tipleri ile aynı özellikte olmasının tercih edildiğini belirtmektedir. Heterojen bir yapıya sahip çekirdek alanlar arasındaki koridorların da buralarda yaşayan tüm flora ve fauna türlerini destekleyebilmeleri için heterojen bir yapıda olması gereklidir. Koridorların boyutları uygulama ölçeklerine bağlı olarak değişmektedir. Koridorlar uzunluğu 60 m'den 80 km'ye ve koridor genişliği ise 10 m'den 15 km'ye kadar çeşitlilik göstermektedir. Pek çok uygulamada koridor genişliği koridor uzunluğunun en az %10'u kadardır. Bu nedenle koridor genişliği koridor uzunluğuna bağlı olarak artış göstermektedir. Fakat bazı durumlarda koridor genişliği koridor uzunluğunun %2'si ya da %3'ü kadar olabilmektedir (Hepcan, 2008).

Vos, et al.'ın (2002) belirttiği gibi, peyzaj bağlantılılığını arttırmak için en etkili strateji, akarsular ve nehirler gibi doğal koridorları optimize etmektir. Bu sayede habitat adaları arasında sürdürülebilir bir bağlantı sağlanabilir (Pysek and Prach, 1993). Bu doğrusal elemanlar türler için pek çok habitatı destekleyebilir (Hepcan, 2008).

Çalışma alanında Aksu çayı ve kollarını oluşturan dereler, nehir kıyısı vejetasyonu potansiyeli ile beraber, ekolojik potansiyeli yüksek bir koridor elemanı olarak belirlenmiştir. Aksu çayına drene olan dereler sayısallaştırılarak koridor tipolojisinde yer verilmiştir. Domuz Deresi, Oklu Dere, Erkenez Çayı, Kerhan derelerinin nehir koridorlarıyla bağlantı durumu sayısallaştırılmıştır. Kandil Deresi ve Akdere olmak üzere çalışma alanındaki kuru dereler, vadi tabanlarında gözlenen dere vejetasyonu açısından leke tipolojisinde ele alınmıştır. Ulaşım arterleri ve yapı parsellerinin dere yataklarını işgal etmesi çalışma alanında bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma alanının batısındaki Sır ve Menzelet baraj gölleri de sucul koridor sistemine dahil edilmiştir. DSİ'nin ıslah çalışmaları kapsamında dere yataklarının betonarme müdahalelerle modifiye edildiği gözlenmektedir. Bu tip müdahaleler derelerin ekolojik potansiyeline zarar vermektedir. Çalışma alanındaki sulama kanallarına da sucul koridorlar olarak öneride yer verilmiştir. Ancak aynı durum bu koridorlar için de geçerlidir, akarsu vejetasyonlarının yok sayıldığı yapılaşma anlayışı ekolojik faydayı engellemektedir (Şekil 6).

Şekil 5. Çalışma alanındaki leke ve koridor potansiyeli gösteren peyzaj elemanları.

Şekil 6. Çalışma alanındaki potansiyel sucul koridorlar: akarsu koridoru ve su kanalları.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Doğayla dengeli ve uyumlu planlama ile, diğer bir deyişle ekolojik temele dayalı planlama ile yaşam ortamlarındaki çevresel sorunların en aza indirilebileceği ve üretilen kararların uzun sürede etkin olacağı anlaşılmıştır. Günümüzde ekolojik süreçler planlamaya bir değerlendirme kriteri olarak en az yansıyan kriterdir. Kentsel alanlarda açık ve yeşil alanlar için yer aramaya gerek yoktur, çünkü onlar gerçekte olmaları gerektiği yerdedirler. Ekolojik planlama yaklaşımı, bu yerleri ortaya çıkarır ve kent dışı alanlarla kent içerisindeki alanları birbirleriyle ilişkilendirir. Doğada kentsel ve kırsal alan diye bir ayrım yoktur ve hiçbir sistem birbirinden izole değildir. Kentsel alanlar çevrelerinden koparıldıklarında ekolojik fonksiyonlar da parçalanmış olur ve bunun sonuçları karşımıza çevre sorunları olarak çıkar. Doğal süreçlerin kent içinde devamlılığını sağlayacak alanlar ekolojik bir ağ oluşturur ki bu alanlar açık ve yeşil alan sisteminin önemli parçalarını oluşturur. Bu bağlamda görsel, rekreasyonel ve estetik kaygıların yanı sıra açık ve yeşil alanların ekolojik fonksiyonları yer seçiminde temel kriterdir denilebilir (Barış, 2009).

Yeşil alan yeterliliğinin belirlenmesinde yalnızca kişi başına düşen m² değerleri yetersiz kalmaktadır. Yeşil alanların kent genelinde homojen bir dağılım sergilemesi, kentli bireylerin demokratik koşullarda yeşil alanlara ulaşımını sağlayacaktır.

Sanayileşme ve göç olgusunun olumsuz etkilerine maruz kalan günümüz kentlerinde, kentsel yeşil alanların ekolojik potansiyelleri göz önüne alınarak planlanan ekolojik bağlantı ve kuşak alanları içeren sürdürülebilir bir kentsel yeşil alan sisteminin, kentsel gelişmeyi yönlendirmede olumlu etkileri olacaktır (Özcan, 2006). Kentsel yeşil alan sistemi planlanmasında, bölgedeki kentleşme tipi (ışınsal, doğrusal, ızgara..vb.) , mevcut ve planlanan açık alan kullanımları (yeşil alanlar, koruma alanları, cadde-bulvarlar..vb.) komşu alanlardaki arazi kullanımları (tarım, orman..vb.), yeşil alanların 'etki alanları', nüfusun yapısı ve gelişimi gibi unsurlar belirleyicidir (Manavoğlu, 2007).

Doğa korumadan kentsel planlamaya dek değişen ölçeklerdeki çalışmalarda, bağlantı konseptleri yaygın olarak tartışılmakta ve önerilmektedir. Biyolojik çeşitliliği korumak ve geliştirmek amacıyla, ekolojik ağ yaklaşımı kapsamında doğal sistemler arasındaki habitat bağlantılarının kurulması gerekmektedir (Hepcan, 2008; Tüler & Atik, 2012; Tokuş, 2012).

Ekolojik ağlar, yeşil altyapı, yeşil yollar gibi bağlantılı sistemler, yeşil alanların planlanmasında, içinde bulunduğumuz ekolojik dönem olarak adlandırılabilir süreçte, gelişmiş ülkelerin planlama pratiklerinde kendine yer edinmekte olan (ABD, Hollanda, Avustralya, Almanya, Birleşik Krallık...vd) bilimsel bulgular ve tasarım uygulamalarının ekolojik ortak paydada bulunduğu sürdürülebilirlik amacına hizmet eden yeni planlama konseptleridir. Yeşil alanların kentlerde, yaban hayatına habitat sağlama, kentsel ısı adası etkisini hafifletme, yaya ve bisiklet ulaşımını destekleme, yüzey akışı ve taşkın kontrolü, erozyonu önleme gibi çok yönlü olumlu katkıları olmaktadır. Kentlerin ekosistem fonksiyonlarını yerine getirmeleri, bütüncül bir yaklaşımla düzenlenen bağlantılı bir yeşil alan sistemini gerektirmektedir. Kahramanmaraş kenti, peyzaj planlama sorunlarının gözlemlendiği, yeşil alan yeterliliği bakımından zayıf, ancak coğrafi konumu ve hidrografik zenginliğiyle zengin bir doğal potansiyel barındıran bir kenttir. Fonksiyonel, bağlantılı, bütüncül bir yeşil alan sistemi, kentin bu doğal potansiyelinin sürdürülebilir şekilde geliştirilmesini sağlayacaktır. Son 20 yılda yoğun bir kentleşme sürecindeki kentin bir yeşil alan sistemi dahilinde planlanmasının, kentsel gelişimi yönlendirme anlamında da olumlu katkıları olacaktır.

KAYNAKLAR

- Anonymous, 2014. Türkiye İstatistik Kurumu, ADNKS Veritabanı.
- Barış, M. E., 2009. Ekolojik Olarak Sürdürülebilir Kentler için Yeni Peyzaj Planlama ve Tasarım Yaklaşımları. 21. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi, 20-21 Mart 2009, Bursa. Bildiriler Kitabı: 199- 203.
- Cengiz, B., 2012. Streetscape Design Proposals for Urban Ecological Greenway Planning in Bartın, Turkey. Bartın Orman Fakültesi Dergisi 14: 120-135.
- Doygun, H. & İLTER, A. A., 2007. Kahramanmaraş Kentinde Mevcut ve Öngörülen Aktif Yeşil Alan Yeterliliğinin İncelenmesi. Ekoloji 17, 65: 21-27.
- Doygun, H. & OK, T., 2006. Kahramanmaraş Kenti Açık-Yeşil Alanlarında Ağaçlandırma Çalışmalarının Değerlendirilmesi ve Öneriler. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi 9(2): 94- 103.
- Doygun, H. & Alphan, H. & Gürün, D. K., 2007. Kahramanmaraş Kenti ve Yakın Çevresinde Arazi Örtüsü - Alan Kullanımı Değişimlerinin Belirlenmesi ve Sürdürülebilir Alan Kullanım Önerileri Geliştirilmesi. TÜBİTAK Projesi.
- Eşbah, H., 2006. Aydın'da Kent Parklarının Bazı Ekolojik Kalite Kriterleri Yönünden İrdelenmesi. Ekoloji, 15, 58: 42-48.
- Hepcan Coşkun, Ç., 2008. Doğa Korumada Sürdürülebilir Bir Yaklaşım, Ekolojik Ağların Belirlenmesi ve Planlanması: Çeşme- Urla Yarımadası Örneği. Doktora Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Korkmaz, H., 2001. Kahramanmaraş Havzası'nın Jeomorfolojisi. T.C. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, No: 3, Kahramanmaraş, 197 s.
- Manavoğlu, E. & Ortaççesme, V., 2007. Konyaaltı Kentsel Alanında Bir Yeşil Alan Sistem Önerisi Geliştirilmesi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 20(2): 261-271.
- Özcan, K., 2006. Sürdürülebilir Kentsel Gelişimde Açık-Yeşil Alanların Rolü "Kırıkkale, Türkiye Örneği". Ekoloji 15, 60: 37- 45.
- Tokuş, M., 2012. Kentsel Yeşil Ağlar: İstanbul Sarıyer Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Tülek, B. & Atik, M., 2013. Doğa Korumada Ekolojik Ağlar; Habitat Bağlantıları ve Antalya Düzlerçamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Örneğinde İncelenmesi. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi 6 (1): 01-06.
- Yenice, M. S., 2012. Kentsel Yeşil Alanlar için Mekânsal Yeterlilik ve Erişebilirlik Analizi; Burdur Örneği, Türkiye. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi 13: 41-47.